

Kaavin Välikankaan luontoselvitys 2025

10.7.2025

SAVO–KARJALAN YMPÄRISTÖTUTKIMUS

Sisällys

1. Johdanto ... 3
2. Aineisto ja menetelmät ... 3
   2.1. Lähtötiedot ... 3
   2.2. Maastokartoitus ... 4
3. Yleispiirteet ... 4
   3.1. Noro ... 5
   3.2. Kasvillisuus ... 6
4. Huomioitavat kohteet ... 9
   4.1. Uhanalaiset ja huomioitavat lajit ... 9
      4.1.1. Direktiivilajit ... 10
      4.1.2. Suurpedot ... 10
   4.2. Metsä- ja vesilaki ... 11
   4.3. Luontotyypit ... 11
5. Johtopäätökset ... 12

Tilaaja

Tilaaja: Olavi Kainulainen

Jakelu

Jakelutieto: Sanna Voutilainen, Destia

Kansikuva

Uudistushakkuu. Kuva otettu selvitysalueen koillisreunalta lounaaseen. Kuvat: Juha-Matti Ovaskainen

1. Johdanto

Kaavin kunnan Rantakylään sijoittuvan Välikankaan alueelle on suunnitteilla maa-aineisten ottoa. Tämä luontoselvitys laadittiin alueen ympäristöarvojen selvittämiseksi tilaajan toimesta ja täydentää ympäristöarvojen selvittämisen osalta aiempaa maa-ainesten ottamissuunnitelmaa (Voutilainen, 2025). Selvityksen kohteena ollut alue sijaitsee Kaavin kuntakeskuksesta n. 8 km itään Välikankaan alueella (Kuva 1), kiinteistöllä Ekula 204-411-17-103. Selvitysalueen pinta-ala on n. 10 ha.

Kuva 1. Kaavin Välikankaan selvitysalueen sijainti kartalla.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1. Lähtötiedot

Taulukossa 1 on lueteltu tätä selvitystä varten käytetyt tietolähteet ja aineistot. Tietoja selvitettiin selvitysalueelta ja sen ympäristöstä.

Taulukko 1. Selvityksessä käytetty taustatieto, tietolähde ja tarvittaessa selvitysaika.

Peruskartta-, ilmakuva- ja väärävärianeistot	Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna, sekä maanmittauslaitoksen avoimet aineistot (06/2025)

Uhanalaisten ja muiden lajien havaintotiedot	Suomen lajitietokeskus, laji.fi (06/2025)
Tietopyyntö uhanalaisista lajeista	Pohjois-Savon ELY-keskus (06/2025)
Linnuston kannalta arvokkaat kohteet (IBA, FINIBA, MAALI)	Lintuyhdistys Kuikka ry (06/2025) BirdLife Suomi ry (06/2025)
Uhanalaiset luontotyypit	Suomen luontotyyppien uhanalaisuus (Kontula & Raunio, 2018).
Suurpetohavainnot	Luonnonvarakeskus, Luke. Avoin aineisto (07/2025)
Valuma-alue	Suomen metsäkeskus (07/2025)

2.2. Maastokartoitus

Selvitysalueen luontoarvojen kartoitus tehtiin yhden käyntikerran menetelmällä 7.7.2025. Kartoituksen maastossa suoritti Savo-Karjalan Ympäristötutkimuksesta FM biologi Juha-Matti Ovaskainen. Maastokäynnissä keskityttiin alueen läpi virtaavan noron luonnontilaisuuden selvittämiseen, jonka lisäksi tarkoituksena oli selvittää luonnon yleispiirteitä, sekä seuraavat huomioon otettavat luontokohdat:

- Luontodirektiivin IV -liitteen lajeille soveltuvat kasvupaikat ja elinympäristöt (Nieminen & Ahola, 2017; Hyvärinen ym., 2019)
- Vesilain 2:11 §:n suojellut vesiluontotyypit
- Metsälain 10 §:n metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt
- Luonnonsuojelulain 7:64 §:n mukaiset luontotyypit
- Luonnonsuojeluasetuksen liitteen 3, 4 ja 6 putkilokasvilajit
- Uhanalaiset luontotyypit (Kontula & Raunio, 2018)
- Uhanalaisten ja huomioitavien lajien esiintymät

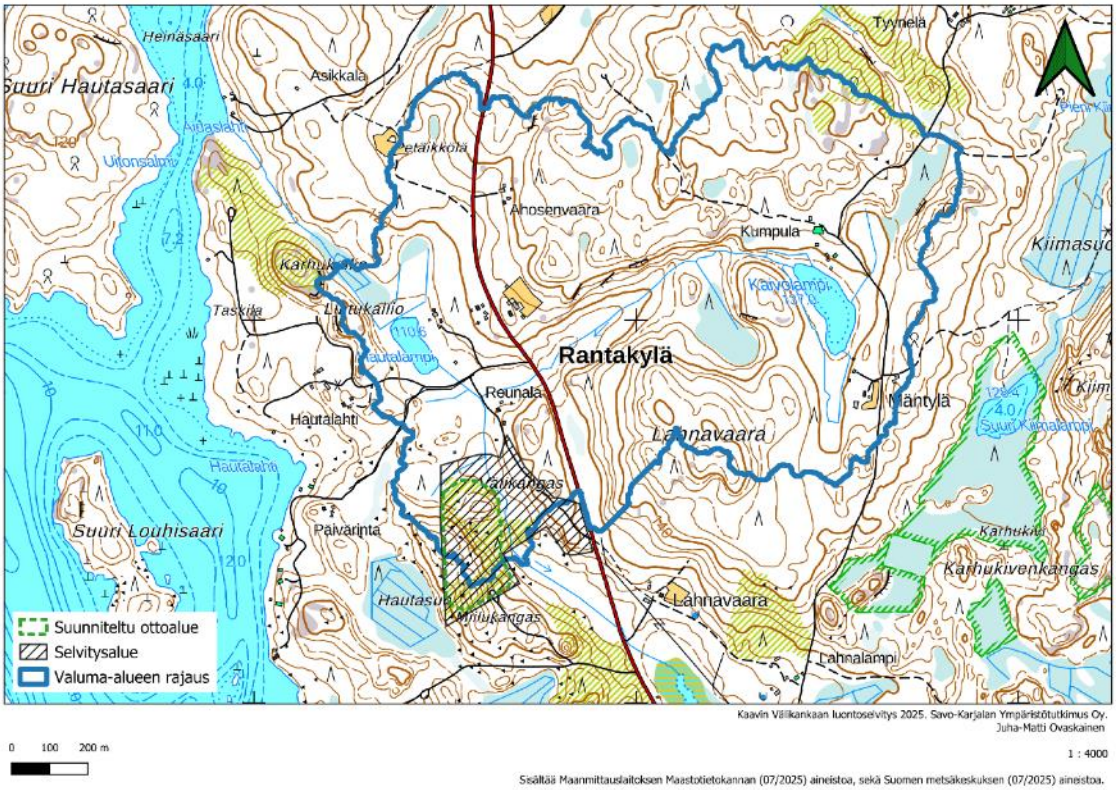
3. Yleispiirteet

Selvitysalue on kokonaisuudessaan metsätalouskäytössä ja siten voimakkaasti ihmistoiminnan muovaama. Alue on valtaosin uudistushakattu, ja hakkuiden ulkopuolelle jääneet metsät ovat hyvässä kasvussa olevia, pääosin havupuustoisia nuoria metsiä. Metsäpohjat ovat enimmäkseen kuivia ja kivikkoisia, ja rinteet ovat paikoin vaikeakulkuisia kivisyyden vuoksi. Rehevämpi metsäkuvio sijoittuu aivan selvitysalueen pohjoisosaan noron varteen, jossa on vanhoja metsitettyjä peltosarkoja. Peltosarat jatkuvat pohjoiseen selvitysalueen ulkopuolelle. Vanhimmat sarkaojat eivät näy maastokartassa. Vastaavanlaisia vanhoja metsitettyjä peltosarkoja on myös selvitysalueen eteläpuolella noron varrella, ja ne jatkuvat kaakkoon.

Selvitysalueen itäreunaa myötäilee hiekkatie, ja alueen eteläreunalle ulottuu metsäautotie, jonka päässä on kääntöpaikka. Selvitysalueen halki kulkevan noron yli johtaa vanha, heinittynyt tiepohja, joka seuraa alueen etelälaitaa. Noron ylityskohdassa sijaitsee haljennut siltarumpu (Kuva 3). Alueen länsiosaan on äskettäin tehty joitakin kaivantoja sekä itäosaan tienpohjaa.

3.1. Noro

Selvitysalueen halkaisee nimetön, noroksi määriteltävä virtavesi (Vesilaki 1:3 §). Sen valuma-alue on n. 147,95 ha, perustuen Suomen metsäkeskuksen aineistoon. Noro saa vetensä Kaivo- ja Hautalammesta (Kuva 2) ja laskee kaakossa Lahnalampeen. Noro on mahdollisesti kausikuiva ja kartoitushetkelläkin jo hyvin vähävetinen.

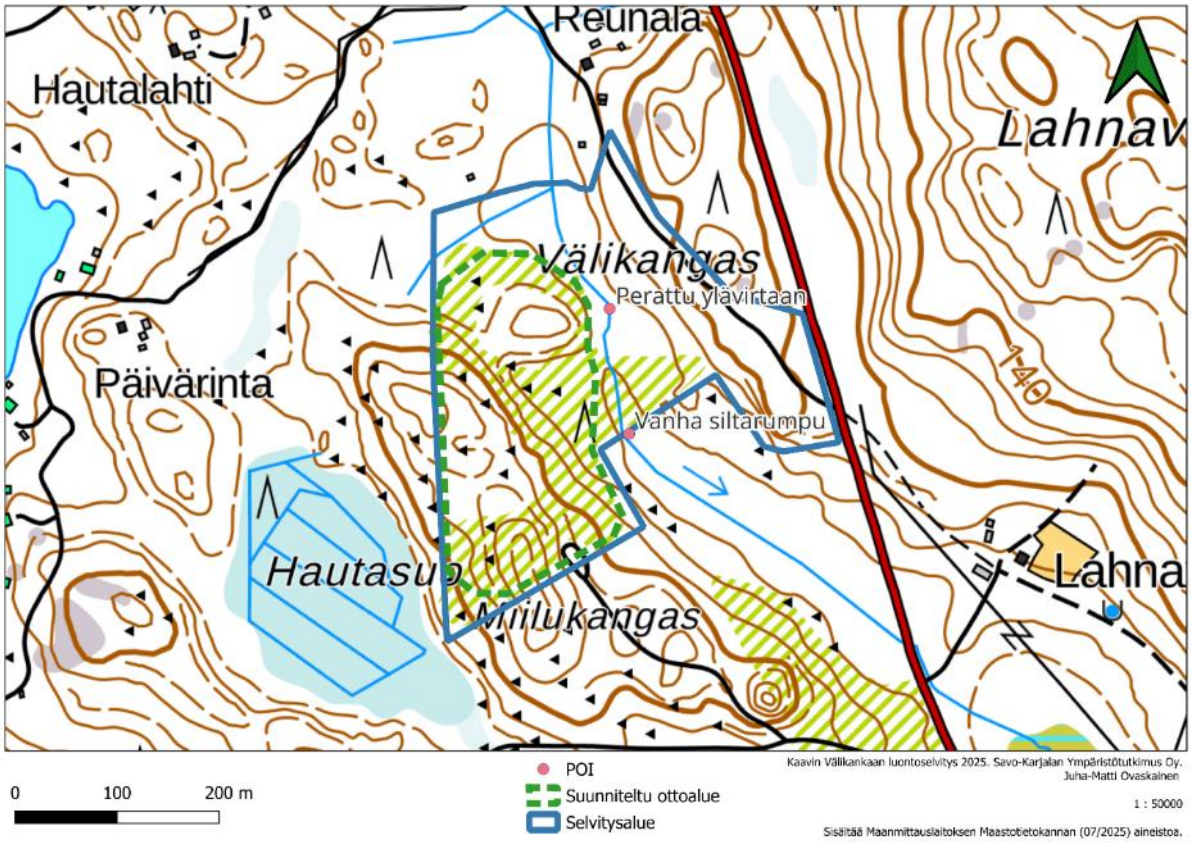
Kuva 2. Kaavin Välikankaan selvitysalueelle sijoittuvan noron valuma-alue.

Noro on morfologialtaan luonnontilaisen kaltainen noin 120 metrin matkalta, siltarummun ja pohjoisempana sijaitsevan perkausmerkinnän välillä (Kuva 3). Tällä osuudella vesi virtaa suurimman osan ajasta syvällä louhikossa ja pysyy pääosin näkymättömissä (Kuvat 4 ja 6).

Uoman rantavyöhykkeessä esiintyy kosteaan mikroilmastoon sopeutunutta kasvillisuutta, joka poikkeaa selvästi ympäröivän alueen lajistosta. Uoman ja sen lähiympäristön luonnontilaisuutta heikentää kuitenkin merkittävästi alueella tehty uudistushakkuu, joka on muuttanut noron lähivaluma-alueen vesitaloutta ja mikroilmastoa.

Perkausmerkinnästä (Kuva 3) ylävirtaan uoman varrella on havaittavissa perkuupenkka, ja uomaa on mahdollisesti myös suoristettu (Kuva 4). Uoman yläosilla esiintyy lisäksi vanhoja, maanviljelyksen aikaista ojitusta.

Selvitysalueen ulkopuolella, kuvaan 3 merkityn siltarummun alavirran puolella, noron rakenteessa on viitteitä mahdollisesta suoristuksesta ja perkauksesta. Tätä aluetta on myös ojitettu viljelyskäyttöä varten, mikä on osaltaan muuttanut noron hydrologista tilaa.

Kuva 3. Kaavin Välikankaan selvitysalue, suunniteltu soranottoalue, sekä havaintopisteet (POI).

3.2. Kasvillisuus

Selvitysalueesta valtaosa on hiljattain uudistushakattu ja hakkuiden ulkopuolelle jäänyt kasvuvaiheessa oleva puusto on havupuuvaltaista, jossa on myös lehtipuita mm. koivua. Metsätyyppi vaihtelee pääosin tuoreiden (mustikkatyypin, MT) ja kuivahkojen kankaiden (puolukkatyypin, VT) välillä (Kuva 5). Selvitysalueen pohjoisosassa sijaitsee rehevämpi alue, entinen pellonpohja, jossa esiintyy lehtomaista kangasta (OMT) (Kuva 6). Tällä lehtomaisella kankaalla puusto koostuu pääasiassa koivusta, ja sekapuuna esiintyy kuusta. Kenttäkerroksessa tavattiin kosteille ja rehevämmille kasvupaikoille tyypillisiä lajeja, kuten kastikoita, mesimarjaa, mesiangervoa, soreahiirenporrasta ja vadelmaa.

Alueella ei ole kalliopaljastumia, vaikka kivikkoa onkin paikoin runsaasti. Kivien päällä kasvaa melko runsaasti jäkäliä.

Kuva 4. Noro uudistusaukon keskellä (vasen) ja peratulla osuudella ylävirrassa (oikea).

Noron kivipinnoilla havaittiin isonäkinsammalta ja vesirajassa kinnassammalia, sekä lehväsammalia. Rantavyöhykkeillä kasvilajeista havaittiin mm. leinikkiä, mataria, mesiangervoa, rätvänää, luhtavuohennokkaa, korpi-imarretta, nuokkuhelmikkää, jouhivihvilää, harmaasaraa, luhtasuoputkea, soreahiirenporrasta ja suo-orvokkia. Varsinaisista vesikasveista uomassa havaittiin limaskaa ja vehkaa ylä- ja alavirran osuuksilla, joissa veden virtaus oli vähäistä.

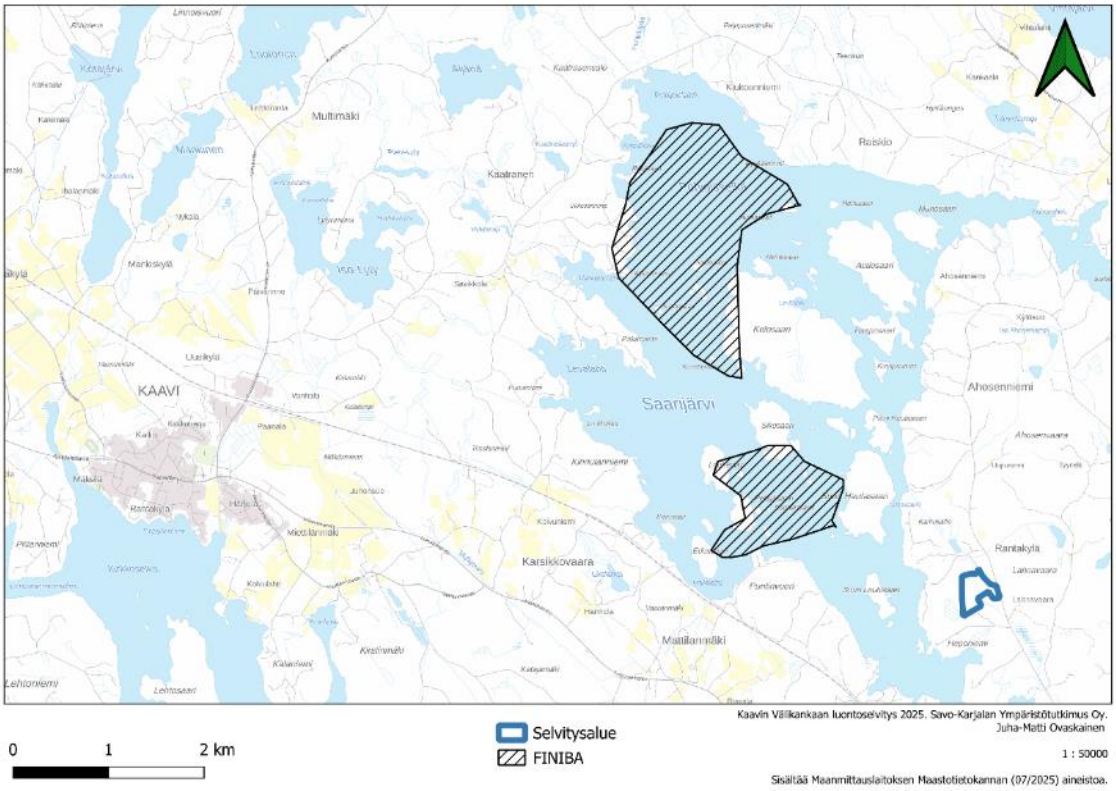
Kuva 5. Alueen nuorta metsää kuivahkolla kankaalla (vasen) ja tuoretta kangasta hiekkatien varressa (oikea).

Kuva 6. Pohjoisosan lehtomaista kangasta (vasen) ja uudistushakkuun keskellä näkymättömissä virtaava noro (oikea).

4. Huomioitavat kohteet

Lähimmät linnuston kannalta arvokkaat alueet (FINIBA – Finnish Important Bird Areas) sijoittuvat Kaavilla sijaitsevan Saarijärven (04.741.1.009) Pohjoisselälle, sekä Suuren Hautasaaren länsipuolelle (Outokummun-Kaavin seudun oligotrofiset järvet, 570364). Lähin alue sijaitsee hankealueelta n. 2 km luoteeseen (Kuva 7). Maali-hankkeessa tarkasteltiin maakuntatasoisesti tärkeitä lintualueita, joita Kaavin kunnasta ei hankkeen yhteydessä löydetty (Koponen ym., 2018). Paikallista linnustoa havainnoitiin maastokäynnin yhteydessä, jolloin havaittiin kartoitusajankohdan ja ympäristönkin huomioiden vain tavanomaisia lajeja: metsäkirvinen, laulurastas, mustarastas, peippo ja peukaloinen.

Kuva 7. Linnuston kannalta kansallisesti arvokkaiden alueiden (FINIBA) sijoittuminen Kaavin Saarijärvelle selvitysalueen suhteen.

4.1. Uhanalaiset ja huomioitavat lajit

Selvitysalueelta ei ole tiedossa uhanalaisten lajien esiintymiä (Tietopyyntö ELY-keskus, 30.6.2025). Laji.fi -tietojärjestelmään ei ole kirjattu myöskään havaintoja uhanalaisista tai huomioitavista lajeista (tarkistettu 9.7.2025). Maastoselvityksessä alueelta ei havaittu uhanalaisia tai huomioitavia kasvi- tai eliölajeja.

Perhoslajistossa alueella esiintyi maastokäynnillä etelässä harvinaistuvaa ja silmälläpidettävää (NT) metsäpapurikkoa, sekä hyvin yleistä niittyhopeatäplää.

Selvitysalueelta ei havaittu maastoselvityksessä haitalliseksi luokiteltuja vieraslajeja, eikä niistä ollut kirjauksia vieraslajit.fi -järjestelmässä (tarkistettu 9.7.2025).

4.1.1. Direktiivilajit

Maastokäynnillä arvioitiin tiukasti suojeltujen luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien esiintymismahdollisuuksia, erityisesti liito-oravan ja lepakoiden osalta.

Liito-orava on EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) laji, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat tiukasti suojeltuja. Esiintymisen arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota vanhoihin sekametsiin, joissa kasvaa haapoja ja kuusia, sekä puuston rakenteeseen ja jatkuvuuteen.

Liito-oravalle soveltuvan elinympäristön esiintymistä tarkasteltiin maastossa etsimällä kiikaroidenkin mahdollisia kolopuita, risupesiä ja pönttöjä. Selvitysalueella havaittiin yksittäisiä haapoja, jotka ovat mm. liito-oravan ravintopuita, mutta muuten alueella oli vain niukasti liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Soveltuvia risupesiä tai pönttöjä ei maastokäynnin yhteydessä löytynyt.

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakot ovat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeja ja siten tiukasti suojeltuja. Etenkin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyttäminen on niiden suojelun kannalta keskeistä.

Lepakoiden esiintymismahdollisuuksia selvitettiin etsimällä niille soveltuvia levähdys- ja lisääntymispaikkoja. Maastokäynnillä ei havaittu rakennuksia, puita tai muita rakenteita, jotka soveltuisivat lepakoiden päivälepo- tai lisääntymispaikoiksi. Alueella on runsaasti kivikkoa, mutta mahdollisista lepakoille soveltuvista luolista tai kallionkoloista ei tehty havaintoja. Selvitysalueen ulkopuolelta tarkastettiin yksi latorakennus, joka ei kuitenkaan rakenteeltaan sovellu lepakoiden käyttöön.

Edellä mainituille sekä keskeisille luontodirektiivin liitteen IV(a) tai II lajeille, kuten viitasammakko ja saukko, ei havaittu alueelta potentiaalisia elinympäristöjä.

4.1.2. Suurpedot

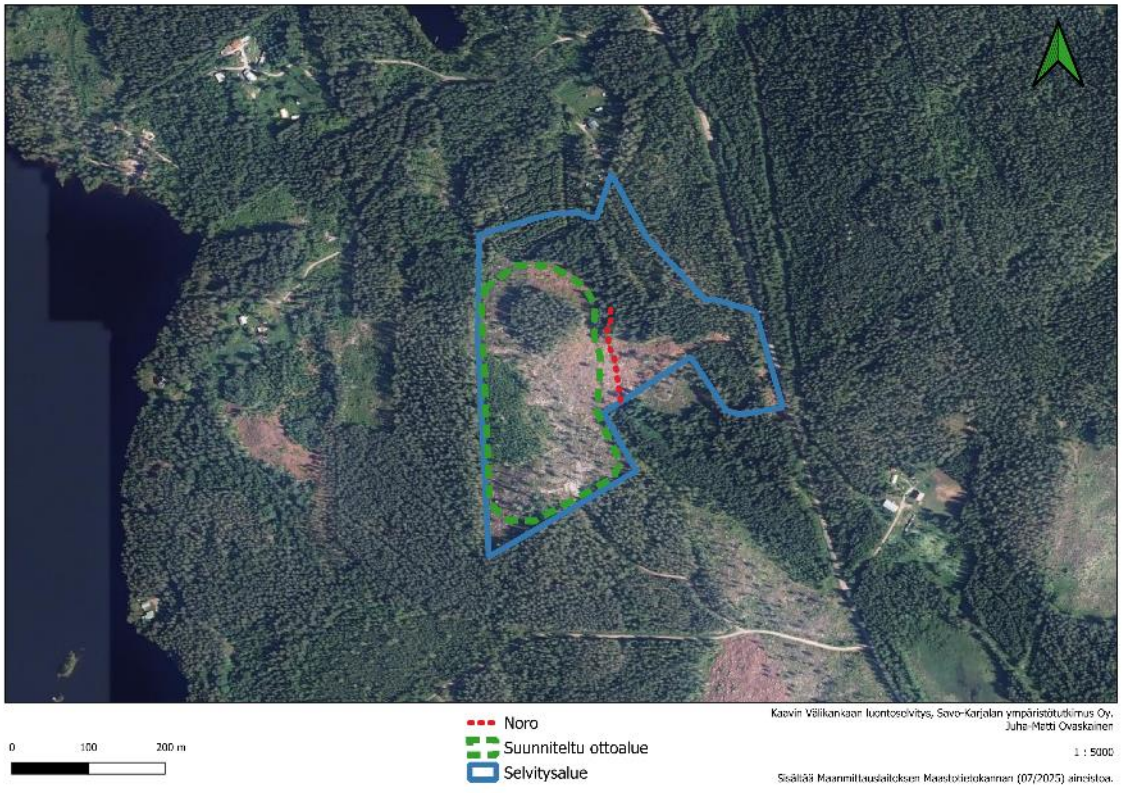
Suurpetojen esiintymistä selvitysalueella tarkasteltiin Luonnonvarakeskuksen (Luke) avoimesta aineistosta 9.7.2025. Tarkastelun perusteella selvitysalueelle ei sijoitu suden reviiriä, vuoden 2024 tilanteen mukaan. Lähin suden reviiri on Panjan reviiri, jossa elää susipari. Tämän reviirin arvioitu raja-alue ulottuu lännessä selvitysaluetta lähimmillään Kaavin ja Juuan kuntien rajaseudulle.

Muiden suurpetojen osalta alueelta on vuoden 2025 kesäkuulta vahvistettuja havaintoja Luonnonvarakeskuksen 10 × 10 km ruutuaineistossa: yksi karhu, kaksi ilvestä ja kaksi ahmaa. Havainnot viittaavat vähintäänkin yksittäisten yksilöiden liikkumiseen ruutuaineiston alueella.

4.2. Metsä- ja vesilaki

Selvitysalueella sijaitsee noro, joka kulkee selvitysalueen läpi. Noron välittömään lähiympäristöön ei ole jätetty suojavyöhykettä, vaan ympäröivä alue on uudistushakattu. Tämän seurauksena noron lähiympäristön luonnontilaisuus on merkittävästi heikentynyt: aluetta varjostava puusto on poistettu, mikroilmasto on muuttunut ja siten rantavyöhykkeille ominaisen lajiston elinympäristö on heikentynyt. Näin ollen noro ei täyttäisi metsälain 10 §:n mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kriteerejä. Luonnontilaisuutta heikentävät lisäksi maaperän muokkautuminen hakkuussa ja ylävirrassa tehdyt ojitukset.

Vaikka noron välitön lähiympäristö on uudistushakkuissa hakattu eikä suojavyöhykettä ole jätetty, norolla on edelleen selkeästi havaittava luonnonuoma ja siinä kulkee vettä, vaikkakin on mahdollista, että noro on ajoittain kausikuiva. Uomaa ei ole merkittävästi muokattu 120 metrin matkalta ja sillä on luonnontilaisia piirteitä (Kuva 8). Noro voi täyttää vesilain 2:11 §:n mukaiset luonnonuoman kriteerit.

Kuva 8. Noron luonnontilaisimman osuuden sijainti suhteessa suunniteltuun ottoalueeseen.

4.3. Luontotyypit

Selvitysalueelle ei sijoitu maastokäynnin perusteella edellä mainitun lisäksi muita metsälain (10 §) mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä tai luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyyppejä. Selvitysalueen metsätyypeistä lehtomaiset ja tuoreet

kankaat on arvioitu vaarantuneiksi (VU), ja kuivahkot kankaat erittäin uhanalaisiksi (EN) (Kontula & Raunio, 2018). Kyseiset metsät ovat selvitysalueella metsätalouskäytössä ja siten ihmistoiminnan voimakkaasti muuttamia, joten niillä ei ole nykymuodossaan merkittäviä huomioon otettavia luontoarvoja.

5. Johtopäätökset

Selvitysalue on lähes kokonaisuudessaan ihmisen muokkaamaa aluetta, joka koostuu pääosin tuoreehkoista uudistushakkuualoista. Lisäksi alueella on suhteessa pienialaisesti kasvatusmetsää, tiestöä sekä alueen halkaiseva noro. Selvitysalueelta ei havaittu luontodirektiivin lajeja tai niille soveltuvia elinympäristöjä, eikä myöskään uhanalaisia tai huomionarvoisia kasvilajeja. Vieraslajihavaintoja ei tehty.

Maastokäynnin perusteella selvitysalueella on yksi luontoarvojensa puolesta maankäytön suunnittelussa huomioon otettava kohde. Alueen poikki virtaa nimetön, noroksi luokiteltava pienvesiuoma pohjois-eteläsuuntaisesti. Noron luonnontilaisuus on heikentynyt sekä uudistushakkuun että yläpuolisten ojitusten vaikutuksesta.

Mikäli noron yli suunnitellaan kulkuyhteyttä suunnitellulle ottoalueelle tai noron läheisyydessä toteutetaan maanottoa, tulee huolehtia, ettei tehtävät toimenpiteet aiheuta noron luonnontilaisuuden tai vedenlaadun heikkenemistä tai uoman muuttumista. Noron ylityskohdassa olisi suositeltavaa käyttää rumpua ja tarvittaessa eroosiosuojausta niin ettei uoman virtaama muutu tai että veden patoutumista ei tapahdu.

SAVO-KARJALAN YMPÄRISTÖTUTKIMUS OY

Juha-Matti Ovaskainen

Biologi (FM), Ympäristöinsinööri (AMK)

LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Luontotyyppien punainen kirja. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 5/2018. Osat 1 ja 2.

Koponen, J., Rissanen, E., Uotila, J. & Yliluoma, J. 2018. Pohjois-Savon maakunnallisesti arvokkaat lintualueet. Lintuyhdistys Kuikka. 39 s.

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2002. Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s.

Luonnonsuojeluasetus (1066/2023). Annettu 30.11.2023. Finlex.

Luonnonsuojelulaki (9/2023). Annettu 5.1.2023. Finlex.

Metsälaki (1093/1996). Annettu 12.12.1996. Finlex.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Suomen luonnonvarakeskus (Luke). https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/suurpetohavainnot/suurpetohavainnot

Vieraslajit.fi. Vieraslajiportaali. https://vieraslajit.fi/

Vesilaki (587/2011). Annettu 27.5.2011. Finlex.

Voutilainen, S. 2025. Maa-ainesten ottamissuunnitelma – Välikankaan sora-alue. 14 s. Julkaisematon.